

A gyűlés Baróthon április 17-én a városnagytanárságban tartott meg. — Neve lett „Az Erdővidéki házi ipart meghonosító egyesület”. — Elnököknek Bartha Sándort, alelnököknek Dánér Istvánt, titkárnak Bedő Józsefet választottuk meg.

Felolvastattak az egyes községek válasza, a mult gyűlés azon felhívására, hogy a sepsi-szentgyörgyi fonodába egyegy növényeket küldjenek. Örömmel értesültünk ezekből, hogy Közép-Ajta, Bölön. N. Bacon, Köpec, Vargyas, Kis-Bacon, B. Barcalfalva, M. Hermány egyegy növények küldésére a község költségén vállalkoztak, — Baróth és Nagy-Ajta pedig fentartották jogaikat, hogy ezután tetszésük szerint és a körülményekhez képest indokálhassanak, mit azon reménnyel tettünk tudomásul, hogy ezek ha a többieknek is tetszenek is, de hátra sem fognak maradni. Mit is várhatnánk egyebet a vidék két városától?

Három község pénzhány miatt küldeni nem fog, míg 5 községből semmi jelentés nem érkezett. Megbízott elnök Bartha Sándort ezeket újból felhívni, egyszersmind gr. Kálnoky Dénes ő excellenciájának a mult alkalommal is említett nagybecsű ajánlatáért a gyűlés köszönését írásban kifejezni, s a községek ajánlatait méltóságos Pötsa József urhoz beterjeszteni.

Ennyi a gyűlés tárgyainak dióhéjba szorított kivonata, melyhez szükségesnek látom multkori tudósításom kiegészítésül hozzá tenni, hogy a házi ipar meghonosítására a felhívók között Zathurecky József és Zathurecky Gyula urak, tévedésből maradtak ki tudósításomból, holott abban tényleg részt vettek.

A gyűlés végén szóba jött, egy — a vidék anyagi érdekeinek előmozdítására célozó rendezést felállítására. — Egy bizottság, a Bartha Sándor elnöke és Török Aron jegyzősége mellett, vette az ügyet kezébe alá, mely annak milyensége, alapszabályait egy általánosan tartandó gyűlésen fogja előterjeszteni.

Örömmel constatálom, hogy Erdővidék a politikai világban ha szét van is szagattva, de társadalmilag annál szorosabban kapcsolódik össze, talán azért, hogy a földi istenek csapását annál nagyobb erővel viselhesse el. Jól teszi... Töle senki e jogát el nem veszi.

A „Nemere” 32 ik számában Boda Sámuel az általam ugyan e lap 29-ik számában tett tudósításomra az erdővidéki tanstestület nevében szerinte fölvilágosítást ad, szerintem interpellál. — Elég lett volna megmondani a meg nem jelenés okát. Minthogy azonban ő tovább ment, kénytelen vagyok kérdéseire felelni. — A kérdések ismétlése nélkül mondom, hogy nemcsak az erdővidéki tanítókhoz, hanem általában erdővidék minden községekhez volt felhívás kibocsátva, s pozitív tudomásom van arról, hogy azt minden községben az előjárók láttamozták is.

Tudom továbbá, hogy a tanítók műhelye az iskola, csak azt nem tudom megfogni, hogy miféle összefüggésben van ez a kérdés a szóban forgó ügygyel? En azt mondom, hogy semmiben; s mitűn nincsen, kár volt amaz erőltetett „ok” os, „okozat” os okoskodást filozofia képeiben cikke végére bigyeszteni, mert a filozofia nem kalapám, hogy azt bármiféle főre rá lehessen tenni, vagy nála nélkül fedetlen fővel cirkálni indulni az irodalom tágas mezéjére.

Egyébiránt fentartom ma is sajnálkozásomat ama gyűlésen való meg nem jelenésökért s legsebb áfólatnak tartanám ha a 17-iki gyűlésben többen jelentek volna meg kilencnél, — mert hát csak „praesenti gaudet ecclesia”.

Legyen azonban tisztele a kivételnek. En céloamat elértem, s jobban örömelek, hogy így lett, mintha a tanító testület tagjai — az én collegáim és barátaim agyon hallgattak volna.

F. —. —. n.

A talaj közegészségi szempontból.

(Folytatás.)

A talajvíz.

Az eső által a talaj felületére jutott víz a talajba hatol mindaddig, míg vízhatlan réteget ér el, itt meggyűl és képezi a talajvizet, melynek felszíne a kutak víztükrének felel meg. A talajvíz két irányú mozgásnak van alávetve: mozog vízszintes és függőleges irányban. A vízszintes mozgás sebesége függ a vízhatlan réteg ferdeségétől és a talajréteg átjárhatóságától. Hegyoldalon gyorsabb a mozgás, mint lankás helyeken, homokban lassabb, mint kavicsban. Csak zárt medencében áll a víz mozdulatlan; midőn tő, vagy mocsár képzésére hajlandó.

Fontosabb a talajvíz függőleges irányú mozgása, vagyis a víztükrő ingadozása. Münchenben az évi ingadozás Pettenkofer szerint 2 métert teszen, Kolozsvárt Fodor szerint 1/2 métert. Ezen ingadozás oka főképp az eső különböző megoszlása az egyes évszakokra. Indiában a nyári esőzés okozza a talajvíz nagy emelkedését, tőlen a talaj kiszárad. Erdélyben és Angliában az eső mennyisége az évszakokban meglehetősen egyenletes, innen van a csekély ingadozás.

A talajvíz tükrét leszállítja a vízszintes elfolyás, mely folytonos és a talajfelület elpárologtatása, mert tudjuk, hogy a kiszáradt talaj hajcsóvességéig fogva bizonyos mennyiségű vizet szű fel. Záporesó nagy része a föld felületén a folyók-

ba jut, míg száta-eső a hegybe is beszívódik és a talajvíz tükrét emeli; ha a talajvíz tükre a völgyfenékekkel egy szintben áll, forrás keletkezik.

A talajnedvesség befolyása a tüdővészre.

Inkenen megvizsgálta, hogy mily befolyást gyakorolt a csatornázás és ez által a talaj kiszáritása a tüdővészre s azt találta, hogy az jó csatornázás után négy városban 50 százalékkal csökkent. Megvizsgálta továbbá több terület agyag és homok tartalmát és azt tapasztalta, hogy az agyag százalékos növekedésével a phthisis (tüdővész, hektika, száraz betegség) növekedett, tudjuk pedig, hogy az agyag nedvesebb a homoknál.

Eddigi ismereteink után már pontosan kijelölhetjük a talaj azon részét, mely egészségi szempontból érdekel: ez a talajvíz tükre és a föld felszíne közti tér. — Csak e téren megy végbe a rohadás, csak e tér tartalmaz levegőt, mely szükséges a rohadáshoz. Ha a folyók és patakokban álló cölöpöket vizsgáljuk, észre fogjuk venni, hogy azon részük korhad el legelőbb, mely időnként vízben áll, időnként szárazon, míg a folyton vízben levő rész — az őc cölöptítmények tanúsága szerint — igen tartós.

Igy van ez a talajban is. A rohadás akkor legnagyobb, midőn a víz tükre alá száll, mert azon földréteg, mely előbb talajvízben állott, most a talajlégnek hozzáférhető, vízzel dusan átívódott; a szerves anyagok pedig rohadástól óva, puhítás által arra mintegy elő lettek készítve.

Wyhmpfer „Alaskai utazás”-ában így írja le Sitka*):

A világ legesősebb helye; az eső csak akkor szűnik meg, ha havazni kezd. Ritka a meleg napos idő, de ilyenkor megjelennek a váltózá és tüdőbajok; a köszvény kimaradhatlan következménye a városban való tartózkodásnak. Sitka kétségkívül azért egészségesebb szűp időben mint rosiban, mert a nedves elhalt növények korhadásnak indulnak.

Kísérleti vizsgálatok kimutatták, hogy a talajvíz tükrének süllyedésével a typhus esetek száma növekedik, a talajvíz emelkedésével csökken. Ezen viszony talajvíz és typhus közt oly szoros, mondhatni számtani bizonyosságú tény, hogy ha az olvasó egy vízszintes vonalra, melynek egyenlő távolságra beosztott pontjai a napokat jelentik, cikcakos vonallal a talajvíz ingadozásokat felrajzolja, biztos lehet, hogy egy más, épen így szerkesztett cikcakos vonalra, ha az a typhus napi ingadozásait mutatná: minden völgynek hasonló nagy hegy és minden hegynél arányos völgy fog megfelelni. — Ezen viszonyt Buhl állapította meg a typhusra, Pettenkofer egyidejűleg a choleraéra nézve 1855-ben. Pettenkofer egyszersmind azt is kimutatta, hogy a talajmeleg növekedésével a cholera is növekedett. Nálunk a talajmeleg egy meter mélységben augusztusban éri el maximumát, négy méternél októberben, nyolc méternél decemberben. — Ezért a cholera nyár végén és ősszel dühöng legnagyobb mérvben.

A rohadást a talajban fejlődő szénsav és ammoniak mennyiségéből lehet megítélni. Őt százalékos nedvességnél már van csekély rohadás s a nedvesség növekedésével emelkedik, míg a talajvíz alámerülésével a közönséges szerves alkatrészek megszűnnek rohadni.

Kedvező a rohadásra a talaj bizonyos melegsége is, de ha egyszer a rohadás nagyobb mérvben megindult, független lesz a talaj melegségétől, maga képezvén a rohadásnak fentartására szükséges meleget, a mi könnyen sikerül a talaj ros hővezető képessége mellett. Innen magyarázható a typhus és enteritis (bélfő) fennmaradása a talajmeleg minimumának idejében is (Január — június).

Winkler Albert.

(Vége következi.)

Felhívás

az erdőrészi t. c. nemességhoz.

Az új Siebmacher-féle címerkönyv kiadója engem bizván meg az erdőrészi, ugy jelenleg virágzó, mint szintén kihalt nemes családokat rang és nemzetiségre való tekintet nélkül magában foglalandó IV, XI. szakasz szerkesztésével, tiszteletteljes felhívom mindazon nagyérdemű családokat, melyek egyáltalában érdekelve lehetnek az által, hogy nemzetiségök emlékét és röviden vázolt történetét, ugyszintén cím-rüket is nem oly hamar mulandó tartam, általánosan elismert alaposágú és remekül kiállított műben megörökítve bírják: miszerint a család története és birtokállomány vázlatát, a családfa másolatát minden egyes tagra vonatkozólag, tudva a legelső őstől kezdve a jelen korig, pontos előadását az eredeti nemeslevél mindazon adatainak, melyek a nemesítés, vagy ennek megerősítésére, a lovagrend, báróság, grófi rang, a magyar, erdélyi, vagy osztrák indigenátus elnyerésére vonatkoznak, a címer pontos leírását az oklevél nyomán (ha lehetséges, a címer rajzát, melynek segítségével a kiadó cég művésze teljesen megfelelő ábrázolást eszközölhet) minél előbb hozám bérmentve elküldeni méltóztatassanak. A fölvetél emilitett műbe teljesen költségmentesen törté-

nik a beküldő fél és kiadó cég minden kölcsönös kötelezettsége nélkül. Minden egyes füzet hat ördalmi márkába (ezüst pénz) kerül és mindenik egyes füzet tetszés szerint külön megrendelhető, mely alkalommal a t. c. család kívánására én részéről a legnagyobb készséggel meg fogom jelelni azon füzetet, melyben a család története benne van foglalta. Végeztül még a tudomány embereit, a történetbuvárokat, levéltárnokokat, könyvtárnokokat, könyvtárfőnököket és mindenik erdélyi részű hazafit tisztelettel felkéröm, hogy munkámban különösen a már kihalt családok iránt barátságosan támogatni sziveskedjenek, minthogy vállalkozásom elvégre mégis a szép Erdély tiszteletére irányulva, a történelmi buvárat számára nem egy becsülsére érdemes segédadatot fog szolgáltatni. Ha gyűjtők szivességéből városi, mezővárosi és helyeszi címerek elegendő számban kapnék, akkor azokat az egész mű végén szintén kiadatnám. — A beküldendő vázlat mintája körülbelől: A család Hennegauból Flandriában származván, 5 főagra oszlott, melyek közül az első három már kihalt; az utolsó Magyarországon virágzik. Ezen ágóbu Mont de Beaufort Miklós József Bécsben 1794 okt. 9-én kelt okmányány engedélyt nyert, hogy nevét Berg, vagy Burgbergre változtathassa, fia Agoston pedig 1842 február hóban engedélyt nyert, hogy nevét Várhegyre változtathassa. — Ehez csatlakodó a család kivonatos története, családtábla, vagy esetleg családfa, birtokállomány, a család jelen lakhelye; a címer (részletesen az oklevél nyomán körülírva); erekye (a sisakon); kutfurások (t. i. hogy ki irt, vagy nyomatott valamit a családról). Ha csak lehetséges, a címer pontos rajza mellékelendő.

C. de Reichenau,
N.-Szebenben,
Kempelgasse, 2. sz., 1. emelet.

Közönség köréből.*)

Nyilvános köszönet.

Alulirt még az 1862. évtől fogva folytonosan lábfejálomban szenvedtem, azóta több orvos, gyógyító nő (kuruzsoló) tett kísérletet a lábamon levő sebeket begyógyítani, mi sohasem sikerült. A mult év kezdetén hallottam, hogy egy új orvos érkezett Kézdi-Vásárhelyre, kinek neve dr. Reiner Dániel. En, ki 16 év óta fűhöz, fához folyamodtam, hallva az említett orvos érkezését, oda is eljutottam közölni lábbetegségemet, a ki igen barátságosan is fogadott, mondván, hogy lábomat isten után meggyógyítja — En kapva a biztató szón, újból kértem, hogy ha valakivel tett jót, próbáljon velem is tenni. Említett ur igen tapintatos tudományával fogva a lábamon levő régi sebeket mind kivagálta s annak rendben be is kötötte s így egy néhányzori bekötés után szemlátomást gyógyultak sebeim ugy annyira, hogy én most seb és fájdalom nélkül a legjobban érzem magamat, mely működésért emilitett dr. Reiner Dániel ur vegegye hálás köszönetemet. Maradtam a sűrű tisztelője.

Zabolai Csekme Ádám.

LEGUJABB.

London, apr. 28. „Reutere Office” jelenti Konstantinápolyból 27 ról: A felkelők Filippinél az orosz táborra rontottak, azt meglepővén, ott 1000 foglyot ejtettek, 4 ágyút és sok löfegyvert vettek el. A rasloki pomákok tiz bolgár falut gyűjtöttek fel és most Somakow felé nyomulnak. Onou a portának azon tanácsot adta, kinalná meg a felkelőket fegyverszünettel és igérjen nekik bünbocsánatot, ha magukat megadják.

Bécs, apr. 28. A magyar és osztrák miniszterek ma délelőtt értekeztek Andrássy grófnál. Délután fél kettőtől négy óráig ő felsége elnökelete alatt minisztertanács volt, melyen csak Andrássy Gyula gróf, Bylandt gróf, Hoffman báró, Auersperg herceg, Tisza, De Pretis és Széll vettek részt, miután ma inkább a munkaprogramm megállapításáról volt szó. Nem történt azonban megállapodás a delegációk egybehívásának napja iránt sem; ez holnap egy újabb, ő felsége elnökelete alatt tartandó közös minisztertanácsban fog megállapítani. A kiegyezési kérdések fölött is ekkor fog határozat hozatni.

Pétervár, apr. 28. Az „Ag. Russe” mondja: helytelen azon állítás, mely szerint Németország közbenjárása megihusult volna, elérte célját azáltal, hogy utat egyengetett a kabinetek közti eszmecserére, mely még folyvást tart. — A rodostói muzulman felkelés bizonyosságul szolgál arra nézve, mi helyes volt a san-stefanoi határkijelölés, mivel ezen kerület nem kebleztetett Bulgáriába, minthogy abban a mohamedánok többségben vannak.

* Sitka Orosz-Amerika fővárosa az 57° é. sz., 135° ny. hosszúság alatt hasonnevű szigetben 2000 lakossal. Orosz Amerikát (Alaska) tudvalevőleg az Egyesült-Államok 7,000,000 dollárért vették meg az oroszoktól 1867. okt. 18-án, reményeiket a prímerekedésére s netalán arany- és kőszénlelőre építvén. W.

* E rovart alatt megjelent közleményekért csakis a sajtóhatósággal szemben vállal felelősséget a Szerk.